

## С Т А Н О В И Щ Е

по дисертационен труд на тема: **„ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА УПРАВЛЕНСКОТО КОНСУЛТИРАНЕ”**,  
с автор: **Валентин Андреев Панайотов**,  
за придобиване на образователна и научна степен **„доктор”** по докторска програма **"Социално управление"**,  
изготвил рецензията: **доц. д-р Илиан Иванов Минков, ИУ-Варна**,  
хабилитиран в професионално направление 3.8. Икономика, по научна специалност 05.02.18 – Икономика и управление (индустрия),  
на основание: **заповед на Ректора на СА "Д. А. Ценов" гр. Свищов № 1075/14.11.2018 г. и решение на Научното жури**, взето на първо заседание, проведено на 21.11.2018 г.

### **I. Общо представяне на дисертационния труд:**

Дисертационният труд е в общ обем от 189 страници и в структурно отношение е оформен в увод, три глави, заключение, списък на използваната литература, включващ 132 заглавия и 16 Интернет сайта, както и две приложения в обем от 13 стр.

Предмет на изследване са взаимоотношенията, които се развиват между консултантските фирми и техните клиенти в процеса на управленско консултиране и съпътстващите ги проблеми и предизвикателства. Считам, че предметът е актуален и направените предложения в дисертационния труд спомагат за "изглаждане" на тези отношения и повишаване на ефективността и ефикасността на консултантския бизнес.

### **II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.**

В съвременните условия на глобална икономика и динамична бизнес среда, компетентностите и опита на мениджърите на компаниите не винаги са достатъчни за вземането на адекватни решения. Това налага използването на консултантски услуги от външни фирми и лица, експерти в съответната област. Последното важи в още по-голяма степен за фирмите в българската икономика, чиито мениджъри в голямата си част не разполагат с необходимите знания и квалификация за успешно решаване на различни проблеми от стратегически характер, с което да допринесат за повишаване на конкурентоспособността на техните организации. В същото време възможностите за нарастване използването на консултантски услуги се лимитира от някои характеристики, заложи в българската национална култура, а именно: недоверие към чуждото мнение, страх от "изтичане" на информация, нежелание за вслушване в съветите на другите и тн. Комплексното влияние на горепосочените фактори създава значителни проблеми пред фирмите, специализирали се в управленско консултиране, и

съответно поставя важни въпроси за решаване пред тях. Въпреки това, в научната литература, особено в България, липсват задълбочени изследвания по отношение на консултантския бизнес, което дава възможност на докторанта да остави своя принос в една сравнително неразработена научна ниша.

В този смисъл считам, че решаването на поставените изследователски задачи и постигането на целта на дисертационното изследване ще допринесат за разрешаването на значим практически проблем, а именно - подобряване на комуникацията между консултантите и техните клиенти, и повишаване удовлетвореността на последните от получената консултантска услуга. Използваните изследователски методи и инструменти са подходящи за целите на научната разработка и адекватни по отношение доказването на дисертационната теза, а стилът на поднасяне на изложението е на необходимото научно равнище.

Структурата на дисертационния труд следва класическия модел, като дефинираните изследователски задачи се реализират от докторанта в рамките на логически издържано и правилно подредено изложение, структурирано в три глави.

Глава първа е с теоретичен характер и в нея са изяснени последователно въпросите за същността и видовете управленско консултиране, и неговата еволюция през годините. Тук авторът показва умение да борави с литературни източници, да синтезира авторски позиции, както и да извежда свои собствени такива. Главата завършва с разглеждане на основните принципи, подходи и методи на управленското консултиране.

Теоретичният преглед на въпросите, свързани с управленското консултиране, продължава и във Втора глава на дисертацията. Първоначално се разглеждат специфичните черти на тази дейност, както и основните компетентности и характеристики, важни за професионалната дейност на консултанта. Впоследствие са представени най-големите асоциации на консултантите в Европа и света и тяхната роля при изграждане на професионалните норми и стандартите за консултантска дейност.

Същинското проучване в дисертацията е осъществено в Трета глава. От методическа гледна точка, правилно в началото са разгледани стандартите за качество на консултантските услуги, прилагани в Европа – EN 16114:2011 и ISO 20700:2017. В последния параграф са представени резултатите от анкетно проучване, проведено сред 18 организации, упражняващи консултантска дейност, в резултат на което са ранжирани факторите, оказващи влияние върху работата на консултанта. На тази основа са изведени ключовите проблеми и са отправени някои препоръки за повишаване конкурентоспособността на българските консултантски фирми в областта на управлението.

Считам, че дисертационният труд е оригинално научно изследване и е лично дело на автора. Авторефератът е в обем от 45 стр., като пълно и

точно отразява съдържанието, получените резултати и приносите в дисертацията. Основните моменти от нея намират публичност в 2 статии и 1 научен доклад.

### **III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.**

Представената в автореферата справка за приносите сравнително коректно отразява основните постижения на докторанта в цялостното изследване. Въпреки това считам, че броят им е твърде голям и може да се редуцира. Според мен приносите в дисертационния труд могат да се обобщят до:

Първо, обогатяване на теоретичното познание по отношение на консултантските услуги в областта на мениджмънта, в т.ч.: дефиниране на понятието „управленско консултиране“, класифициране на консултантските услуги, проследяване на еволюцията на международната консултантска дейност, и др.

Второ, разкриване характеристиките на българския пазар на управленски консултантски услуги и извеждане на факторите, определящи неговата специфика.

Трето, анализиране на стандартите за консултантски услуги по управление EN 16114:2011 и ISO 20700:2017 и очертаване на изискванията за сертифициране на консултантите.

Четвърто, проучване на проблемните области в дейността на консултантите по управление в България и извеждане на препоръки за повишаване на конкурентоспособността им и подобряване на взаимоотношенията с клиентите.

### **IV. Критични бележки и въпроси по дисертационния труд.**

1. Според мен целта и тезата на дисертацията не са коректно дефинирани и би следвало да се преформулират.

2. Всички представени дефиниции на понятието „управленско консултиране“ са до 2000 г. Считам, че таблица 1 би могла да се допълни и с по-актуални определения от съвременни публикации по темата.

3. Липсва структурен анализ на сектора на консултантски услуги по управление в България и тенденциите в неговото развитие (брой и концентрация на фирмите, предлагащи консултантски услуги, характер на конкуренцията, размер на търсенето и темп на неговото изменение и др.).

4. Липсва методическа рамка на изследването, в резултат на което не става ясно на каква основа е разработена анкетната карта и какво точно цели да изследва. Последователността на въпросите в анкетата е твърде хаотична и не следва определена логика.

5. Стилът и начинът на изложение в разработката като цяло са неподходящи за учебник по „Управленско консултиране“, отколкото за дисертация, което затруднява идентифицирането на научните приноси.

6. Може ли да се твърди, че равнището на управленско консултантско обслужване в България е сравнително ниско, предвид



обстоятелството, че консултантите не познават достатъчно добре стандартите за качество в сектора (на база резултатите от въпроси № 58, 59 и 60 от анкетата)?

7. Етични ли са българските консултантски фирми във взаимоотношенията си с клиенти и партньори? Във връзка с това, кои са най съществените етични проблеми в тяхната дейност?

8. В кои сектори на икономиката и по какви проблеми най-често се търсят консултантски услуги по управление?

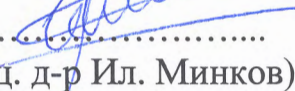
#### **V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение.**

Дисертационният труд на докторант Валентин Панайотов е пълноценно изследване на значим и актуален научен и приложен проблем. Изследователските задачи поставени в него са изпълнени, а основната му цел е постигната. Научно-приложните приноси, съдържащи се в дисертацията, обогатяват съществуващи знания в областта на изследваната проблематика, като подпомагат организациите, упражняващи управленска консултантска дейност, да повишат ценността на услугата си за клиентите.

Дисертационният труд изцяло отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и вътрешните нормативни документи на СА "Д. А. Ценов" гр. Свищов за присъждане на образователната и научна степен „доктор”.

С пълна убеденост давам **положителна оценка на дисертационния труд** на тема „Проблеми и перспективи за развитието на управленското консултиране” и препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят на докторант Валентин Андреев Панайотов образователната и научна степен „доктор”.

10.12.2018 г.  
гр. Варна

Изготвил становището:   
(доц. д-р Ил. Минков)